

Írta: Berszán Lídia

INTEGRÁCIÓS KÍSÉRLETEK

Bevezetés

A társadalmi kirekesztés-integráció kérdése az utóbbi évek szakmai vitáinak gyakori témája. A globalizáció felé haladó világ értékrendjében az integráltságnak, a társadalmi részvételnek prioritássá kell válnia, különben a közös Európához tartozás csak politikai szlogen marad. Számos nemzetközi fórum rendeli el a diszkrimináció mentességet, a kirekesztés bármilyen formájának megszüntetését.

Az ENSZ 1995-ös Koppenhága-i Világtalálkozóján a 4. elköteleződésben így fogalmazta meg ezt: „Kötelezettségvállalás a társadalmi integráció erősítésére: olyan biztonságos és igazságos társadalom révén, amely az emberi jogok erősítésére és védelmére, diszkriminációmentességre, toleranciára, esélyegyenlőségre, szolidaritásra, biztonságra és mindenki részvételére épül, ideértve a hátrányos helyzetű és sebezhető embereket és csoportokat is.”⁷

Az Európa és Közép-Ázsia gyermekeiről szóló Kormányközi Konferencia (Berlin, 2001. május 16-18.) szintén felvállalja az integráció erősítését, külön kitérve a fogyatékkal élők jogaira is: „Kiemelt figyelmet kell szentelni a fogyatékkal élő gyermekek védelmének és támogatásának. Biztosítani kell, hogy azonos jogokkal, valamint az egészségügyi alapellátáshoz, oktatáshoz és kényelmi szolgáltatásokhoz való akadálymentes hozzáféréssel fogadják el és integrálják őket a civil társadalomba.”⁸

Az EU csatlakozás egyik kiemelt feltétele Románia számára a társadalmi integráció erősítése, különös tekintettel a speciális szükségletű gyerekek élethelyzetének és oktatási lehetőségeinek javítására. Az UNICEF 5 éven át jelentős szakmai és anyagi támogatást nyújtott a meglévő speciális oktatás szakmai felülvizsgálatához és az új, integrációs gyakorlat előkészítéséhez⁹. 1999/102 júliusában kibocsátott sürgősségi kormányrendelet meghirdetett célja az esélyegyenlőség megalapozása és a komplex rehabilitáció biztosítása. Szemléleti „elmozdulást” is jelent az új törvény: a sérült személyek addigi, túlnyomóan medikális/orvosi „diagnosztizálásról” a multidiszciplináris állapot-felmérésre és intervencióra teszi a hangsúlyt. A szegregált oktatás helyett az integrációra való áttérést és a normalizációt támogatja azért, hogy a fogyatékosokat többé ne betegségként tekintsék az iskolában és a társadalmi élet többi színterén, hanem olyan másságként, amelynek helye és létjogosultsága van. 2000-től megkezdődött az enyhén és közepesen sérültek kísérleti jellegű integrációja a normál oktatásba. Az Oktatási Minisztérium (Ministrul Educatiei si Cercetarii) 2001-ben kidolgozta az iskolai integráció komplex módszertanát (a 2001/23 törvény alapján). Azt, hogy mit jelent az integráció a mindennapi gyakorlatban, a Bethánia Gyógyterápiás Napközi Otthon tevékenységének bemutatásával és eddigi tapasztalatainak összegzésével szeretném szemléltetni.

⁷ Európai Bizottság: web (www.kappa.ro)

⁸ Kormányközi Konferencia 2001: web (www.szochalo.hu)

⁹ Traian Vrámas, Patrick Daunt, Ionel Musu: Integrarea in comunitate a copuului cu cerinte educative speciale 1996 ed. Ministrul Invatamantului si Reprezentanta Unicef in România

A Bethánia Gyógyterápiás Napközi Otthonról

A megyében első rehabilitációs célkitűzésű civilszervezetként 1992 júliusában jött létre a kolozsvári Bethánia Gy.N.O. a P.C.K. (Maarsbergen, Hollandia) kezdeményezésére és az Erdélyi Református Egyházkerület védnöksége alatt. Célja azoknak a 2-9 év közötti gyerekeknek az óvodai ellátása és rehabilitációja, akiknek a fejlődésében zavar vagy lemaradás lépett fel (mozgássérültek, szellemileg fogyatékosak, szervi betegségekben szenvednek) testi, szellemi vagy szociális okok miatt. Az intézmény kapacitása 60 fő és nyitva áll a városban és környékén lakó minden sérült gyerek számára, függetlenül társadalmi, vallási és nemzetiségi hovatartozásától.

A Bethánia nevelési elve: minél korábban és minél hatékonyabban fejleszteni a gyereket anélkül, hogy családi környezetéből kiszakítanánk, sőt a szülőket is bevonva a terápiás munkába. A fejlesztési cél: megadni a lehetőséget és a segítséget a gyerek számára a csoportos és egyéni foglalkozások által, hogy elérje képességei maximumát és integrálódni tudjon a normál óvodai oktatásba, a normál iskolába vagy egy speciális osztályba.

1999-ig a gyerekek 70%-ával csak a 4 éves kor betöltése után jelentkeztek először fejlesztésre a szülők, '99 óta a korai fejlesztési lehetőségek megjelenésével és talán a jobb információáramlás miatt is, javulás tapasztalható ilyen irányban: a gyerekekkel sokkal hamarabb szakemberhez fordulnak a szülők.

Az óvoda 10 éves működése alatt összesen 168 gyerek fejlesztésével foglalkozott, ebből 120 gyerek már továbbment (vagy megy 2002 őszén) normál óvodába, iskolába vagy a speciális oktatásba. A tőlünk elkerült gyerekek továbbtanulási eredményeit, integrációs lehetőségeit nyomon követtük, a dolgozat célja, hogy ezeket a tapasztalatokat feldolgozza és kiértékelje.

Az integráció előkészítése

Mindazok, akik speciális szükségletű gyerekekkel és családjaikkal dolgoznak, tapasztalják, hogy a sérült gyermek megszületésével, az ebből fakadó fájdalom, kétségbeesés, tanácstalanság miatt a szülők eleinte többnyire kiszorulnak a társasági életből, gyakran a tágabb családból, baráti körből is. Önmagában az a tény, hogy elindulnak óvodát, fejlesztési lehetőséget keresni gyermekük számára, azt jelenti, hogy megtették az első lépéseket a visszakerülés irányába: tartozni fognak egy intézményhez, kapcsolatba kerülnek szakemberekkel, hasonló sorsú családokkal. Elmondásuk szerint ambivalens érzések dúlnak bennük: megkönnyebbülés, öröm találni egy olyan óvodát, ahol van „helye” a gyermeküknek, de azzal, hogy speciális óvodába kerül a gyermek, bizonyos mértékig elmélyül a szülőknél az a tudat, hogy most már hivatalosan is a „sérültek társadalmához” tartozik.

A szocializáció szempontjából mind az egészséges, mind a sérült gyermek számára meghatározó, nagy lépés az óvodába kerülés. A sérült gyermek számára nem csak a szocializáció, de az integráció első mozzanata is ez a változás: ki kell lépnie a sokszor nagyon szűk körű családi körből, új renddel, programmal, elvárásokkal találkozik, de nemritkán legelső alkalma ez a barátra, játszótársra találásnak is. A tíz év alatt hozzánk került gyerekek majdnem felét megpróbálták normál óvodába, esetleg bölcsődébe vinni a szülők, de ott nem tudtak beilleszkedni, nem volt egyéni fejlesztésre lehetőségük, kiszorultak a gyermekcsoportból.

Az integráció következő nagy lépése az, amikor el kell hagyni a terápiás óvodát: át kell menni normál óvodába, vagy el kell kezdeni az iskolát. A megmérettetés kezdődik meg ekkor gyermek és szülő számára, a felkészítő óvoda számára, de az oktatási rendszer valódi „befogadó-készsége” szempontjából is. A sérült gyermekek normál osztályokba való integrációját megpróbáljuk minél jobban előkészíteni. Az előkészítés három szinten történik: a gyermek felkészítése, a család/szülők felkészítése, a jövőbeli tanítónővel való kapcsolatfelvétel és kapcsolatépítés.

A gyermek felkészítése az integrációra: Az óvónő, gyógypedagógus, pszichológus meghallgatják és megbeszélnek a gyermek iskolával kapcsolatos elképzeléseit, fantáziáit, elmondják neki, hogy miben lesz más az iskola, mint az óvoda, „tanító néni” szerepjátékokat játszanak a csoportban, iskola-előkészítő feladatokat végeznek a gyerekekkel, meglátogatnak egy közeli iskolát, osztály-szerűen rendezik be egy-egy foglalkozásra az óvodai termet, búcsúztatót tartanak az iskolába menőknek, ahol iskolásoknak való „hasznos felszerelésekkel” ajándékozzák meg őket. Nagyon fontos mozzanata az előkészítésnek (és erre maguk a gyerekek vezettek rá bennünket), hogy megtanuljanak beszélni a sérültségükről: el tudják mondani hasonló korú társaiknak azt, hogy miért járnak, beszélnek, viselkednek másként, mint a többiek, és megértsék, hogy nem megsértődni, elkeseredni, hanem válaszolni kell, ha az állapotukat illető kérdéseket tesznek fel nekik. Számunkra is szinte hihetetlennek tűnik néha, hogy milyen higgadt, értelmes magyarázatokat tudnak adni az iskoláskorú sérült gyerekek, ha megkapják ehhez a kellő segítséget.

A család/szülők felkészítése az integrációra: A pánikszerű félelemtől-féltéstől, a teljes elragadtatásig mindenféle hozzáállást tapasztalni lehet a szülők körében akkor, amikor fogyatékos gyermekük integrált oktatásának a lehetősége felmerül. Akik félnek az addig megélt sok elutasítás, negatív stigma miatt, tartanak a gyermek normál iskolába kerülésétől. Többnyire elfogadták már gyermekük sérültségének tényét és óriási kihívásnak gondolják az integrációt, nem bíznak az osztályközösségek, pedagógusok elfogadókészségében. Gyakran érvelnek az üvegház-példával: a fogyatékos gyermek gyenge kis palánta, védett környezetre van szüksége, nem tehető ki az időjárás szeszélyeinek. Viszont bennük is megvan vagy felébreszthető az a vágy, hogy kipróbálják: palántájuk vajon megerősödött-e az addigi gondos nevelgetés során annyira, hogy életképesnek bizonyuljon az üvegházon kívül is. A szülők félelmei sajnos gyakran nem alaptalanok, az erőszakos, mindenáron való, előkészítetlen integrációnak elsősorban a gyermek látja kárát, kudarc, törés neki, ha az derül ki, hogy nem fogadják be, vagy nem tud megfelelni a követelményeknek.

Az integrációért fenntartások nélkül rajongó másik végletbe néha azok tartoznak, akik nem tudták sehogy sem feldolgozni a gyermek fogyatékoságát. A gyermek minden áron való integrálásától tulajdonképpen saját integrálásukat várják: ne kelljen többé kimondani a speciális, sérült, fogyatékos szavakat, mondhassák, hogy normál iskolába jár, s majd csak elboldogulnak valahogy. A szülők felkészítését legjobban azok a szülők tudják segíteni, akiknek már iskolás sérült gyermekük van. Szülőcsoportokat szervezünk, ahol megoszthatják kérdéseiket, tapasztalataikat ilyen szülőkkel és szakemberekkel (pl. a Beiskolázási Bizottság pszichológusait), kiegészítő, alternatív és normál iskolákat látogatunk meg. Nagyon fontosnak tartjuk az integrációval kapcsolatos tanügyi rendeletek megismertetését azért, hogy a szülő, mint a gyermek jogainak érvényesítője tisztában legyen azzal, hogy mit kérhet gyermeke számára. Ugyanúgy, mint a gyerekek felkészítése esetében, lehetőséget kívánunk adni a szülőknek arra, hogy beszélhessenek féleleimikről és vágyaikról az iskolával kapcsolatosan családlátogatások, szülőcsoportok, az óvoda szakembereivel való megbeszélések során. Ebben a felkészítő munkában óvónő, szociális munkás, pszichológus, az óvoda valamennyi szakembere részt vesz.

A jövőbeli tanítónővel való kapcsolatfelvétel és kapcsolatépítés: Az évek során azt tapasztaltuk, hogy a tanítónők nem kapnak elég információt arról, mit is jelent majd az, hogy egy sérült gyermek kerül az osztályukba, sőt megtörtént, hogy kiosztották nekik ezt a feladatot anélkül, hogy önként vállalkoztak volna erre. Ezért fontosnak tartottuk, hogy a szociális munkás, a szülővel előzetesen tanácskozva, megkeresse azt az iskolát, ahová a gyermek tartozni fog, és felvegye a kapcsolatot a gyermek jövőbeli tanítójával. Nagyon sok fenntartás, alaptalan előítélet tisztázódhat így mindkét (szülők, tanító) részről. Gyakran a tanítók és a szülők felveszik közvetlenül is a kapcsolatot, nemegyszer a tanítónő eljön megnézni a gyermek óvodáját, itteni munkáit, beszél a gyermekkel addig foglalkozó személyekkel. Így rakódnak le az alapjai egy jó munkakapcsolatnak előkészítő intézmény és iskola között is, ami nagyon megkönnyítheti mind a gyermek és család, mind a gyermek integrálását felvállaló tanító helyzetét is. A gyermek távozásakor magával visz egy dossziét a normál óvodába vagy iskolába, ami minden jelentős információt tartalmaz a fejlesztésével kapcsolatosan, hogy ez is eligazításként, kiindulási pontként segítségére legyen a vele azután foglalkozók számára.

Integráció a gyakorlatban

Valamennyi gyerek a Beiskolázási Bizottság irányítását figyelembe véve kerül iskolába. Az évek során három lehetőség volt: a gyermek képességeinek megfelelően került normál osztályba, integrációs esetként került normál osztályba, kiegészítő osztályba került. A normál óvodába kerülést a szülők és a Bethánia szakembereinek együttes megbeszélései alapján döntöttük el. Az 1992-2002 időszakban a Bethániából eltávozott gyerekek helyzetét mutatja be a táblázat:

	normál óvoda	normál iskola	kiegészítő iskola	otthon maradt*	összesen
Hová ment a Bethániából	29	61	27	3	120
Hol van jelenleg	- **	80	34	5	119***

semmilyen szervezett oktatási formában nem vesz részt, alkalmi jelleggel nappali foglalkoztatóba jár be * a Bethániából normál óvodába menő gyerekek később normál iskolába kerülnek ** egy gyerek esetében nincs adatunk jelenlegi helyzetét illetően

A táblázat adatai alapján összesen 90 gyermek (29+61) kezdte az első osztályt normál iskolában, a jelenleg normál iskolában tanulók száma viszont csak 80. Ez a táblázat nem mutatja elég részletesen azt a nagyfokú mozgást, vándorlást, ami a valóságban történik egyik kiegészítő osztályból a másikba, vagy a normál oktatásból a kiegészítő felé.

Az iskolaváltoztatások zöme az első osztály közben vagy végén és a negyedik osztályból ötödikbe való átmenetkor történt. Okként a szülők a gyermek marginalizálódását, gyenge tanulmányi eredményeit vagy a bukásveszélyt jelölték meg. Sok szülő ezért döntött úgy, hogy elviszi gyermekét egy másik iskolába, osztályba, ahol kisebb az osztálylétszám, több idő jut egy-egy gyermekre. A kisebb létszámú (12-14 fős) osztályokban, az országos szinten jellemző jelentős gyermeklétszám-csökkenés miatt, a gyerekek nem váltak osztályismétlőkké, mert ez esetleg veszélyeztethette volna az osztály létét, de mivel tanulmányi eredményeik gyengék voltak, az osztályközösségbe nem mindig tudtak itt sem beilleszkedni.

A tanügyi törvény előírja azt, hogy a normál osztályba integrált gyerekek és tanítóik munkáját gyógypedagógusoknak kell segíteniük, a kiegészítő osztályokban tanuló gyerekek számára pedig kötelezően biztosítani kell az egyéni fejlesztési lehetőséget. Megfigyeléseink és a szülők beszámolóit alapján azonban az derül ki, hogy ez a segítség gyakran elakad adminisztratív okokból, nem elég gyakori és nem elég rendszeres, vagy egyáltalán nincs. A

gyermekkel foglalkozó tanítók és a szülők sem egyforma mértékben igénylik az egyéni foglalkozást a gyermek számára. Az integráció szempontjából nagyon fontos lehetőség: az alternatív pedagógiájú osztályok választása. Az utóbbi négy évben 13 gyermek kezdte a tanulást Montessori, Waldorf, Happy Kids és Step by step osztályokban. Egy gyermek kivételével mind beilleszkedtek és saját ritmusukban ugyan, de képességeiknek megfelelő jó eredményekkel tanulnak.

Egyéni foglalkozásban részesülő gyerekek:

oktatási típus	össz.gyerekszám	rendszeres segítségben részesül	iskola biztosítja	szülő biztosítja
normálba integrált	67	11	2	9
alternatív	13	8	?	8
kisegítő	34	13	10	3
otthon	5	2	-	2

Egy sikertelen és egy sikeres integráció

Sanyika és a pozitív diszkrimináció

Sanyika több mint öt évet járt a Bethániába. Progresszív izomleépülésben szenvedett, ami a mozgását (különösen a finommozgásokat), beszédét és látását is érintette. Lassan, de érzékelhetően fokozódó fogyatékosága időről időre depresszió-közeli érzelmi állapotba juttatta. Szülei, családja minden emberileg lehetséges kezelést megpróbáltak, nagy fájdalommal, de sok szeretettel álltak mellette a nehéz periódusokban. Az óvodai közösségbe jól beilleszkedett, sok pajtása és két jó barátja is volt. Érdeklődő, a tanulásra nyitott gyerek volt az iskola-előkészítő foglalkozásokon, nagyon készült iskolába. A szülők, óvónő, óvodai specialisták, Beiskolázási Bizottság egybehangzóan úgy gondolták: Sanyikát normál osztályba kell integrálni. Igaz ugyan, hogy már csak kerekesszéssel közlekedik, az önellátásban segítségre van szüksége, de szellemi képességei jók. Az anyuka féltette ugyan a gyereket, voltak fenntartásai, viszont miután meglátogattuk a mozgássérültek speciális iskoláját, mint a másik lehetséges iskolát, ő is az integráció mellett döntött. Márciusban felvettük a kapcsolatot a gyermek lakhelyéhez legközelebb eső iskolával. Az igazgatónő egyetértett az integrációval, elmondása szerint volt már tapasztalatuk ezen a téren. Az ősszel első osztályt kezdő tanítónő is készségesen fogadott, sok kérdése volt, meg akart ismerkedni a szülőkkel is. Négyszer találkozott a szociális munkás a tanítónővel, kétszer kereste meg az anyuka, mielőtt Sanyika elkezdte az első osztályt.

Az iskola az első napokban nagy élményt jelentett Sanyikának. Húszan voltak az osztályban, ő az első padba került. Szülei nem akarták kerekesszéssel vinni, mert emeleten volt az osztály, ezért ölben vitték-hozták, édesanyja nagyszünetben is bement és kivitte a WC-re. Órákon nagyon figyelt, szorgalmasan, bár keservesen húzogatta az első hetekben füzeteibe a vonalkákat. Reggelenként énekelt az osztály, ő akkor már csak nagyon ritkán volt elég erős ahhoz, hogy lábra álljon, de ilyenkor ő is felállt, mert a többiek is állva énekeltek. A gyerekek sokat kérdezősködtek az állapota felől, ő válaszolgatott nekik, ha nem tudta, megkérdezte az anyukáját. A gyerekek a tanító nénitől is kérdezősködtek: miért nem jár Sanyika, miért csak egyszer-egyszer áll fel, miért jöhet be az anyukája szünetben, miért csak hajtogat kézimunkából és nem vág, pedig azt is kézzel kell csinálni, miért születik így egy gyerek, miért, miért... A tanító néninek nem mindig volt könnyű válaszolnia. Igyekezett kerülni azokat a helyzeteket, amikor a többi gyerek felfigyelt arra, hogy Sanyika nem azt, nem úgy csinál valamit, mint ők: hazaküldte kézimunka és tornaórákról, nem beszélgetett többet az anyukájával, mint a többi gyermekével. Hetente más gyereket ültetett mellé, hogy

lassan mindenki megismerje. Sanyikának nem mindig tetszettek ezek a „kedvezmények”: szerette nézni a tornaórát, szeretett volna maradni kézimunka órákon, mire megbarátkozott egyik padtársával, ismét új padtársa lett. Néha rendetlenkedett órán: ledobta a radírját, ceruzáját, tetszett neki, hogy a mögötte ülő kislány felveszi, meg-meglökte a gyöngybetűkkel író padtársa könyökét, ne legyen a füzeté tökéletes, mikor neki csak ákombákomok sikerültek. Aztán egyszer meg is sértődött: három sort másolt otthon az olvasókönyvéből, és amikor a tanító néninek büszkén bemutatta, ő visszakérdezett: „mi ez a sok krikosz-krakosz?” Másnapra nem akart házi feladatot írni, de akart menni iskolába másnap is.

Aztán ahogy teltek a hetek, egyre másra gyűltek a közepes, elégséges osztályzatok. A feladatlap betűi túl aprók voltak neki, az írott betűket nem tudta sehogy sem kikanyarítani, diktáláskor pánikba esett, túl lassan beszélt, a többiek megelőzték a válaszadásban. A szülők naponta érdeklődtek a tanító néninél az előrehaladásáról, kérték, hogy ülhessen azzal a kisfiúval, akivel barát lett, aki mindig önként segített neki, amikor uzsonnát kellett kicsomagolni. Kiderült, hogy az a legrosszabb gyerek az osztályból, meggondolatlanság lenne Sanyika mellé ültetni. Mikor már nagyon sok panasz volt az írás miatt, speciális füzetet készített Sanyikának az édesapja: nagykockás, nagyvonalközös füzeteket, de írni továbbra is csak nyomtatott betűkkel tudott.

Két hónappal az iskolakezdés után megkereste a tanító nénit az iskola orvosa. Megdöbbenésének adott hangot, hogy ilyen könnyelműen felvállalt egy progresszív betegségben szenvedő gyereket. A tanító néni ránk, az óvodára hivatkozott, hogy mi ajánlottuk, nincsenek krízisei, nem volt még eddig beteges.

Egy oldalnyi diagnózisa van – érvelt az orvos -, kockázatos dolog normál iskolában tartani.

Ekkor a tanító néni felhívta a Bethánia szociális munkását és egy találkozást kért. Elmondta, hogy teljesen elbizonytalanodott, fél a kockázattól, érzelmileg is, pedagógusként is nehezen viseli a gyerekek kérdezősködések, újabban a többi szülő is mindenfélét kérdez, félnek, hogy leromlik az osztály színvonala, ha ő ilyen gyerekeket vállal fel. Az ő felkészültségét meghaladják a Sanyika írás körüli nehézségei, ezt a Sanyika szüleivel is közölte. A szülők elkezdtek érdeklődni az iskola gyógypedagógusa iránt, amire azt a választ kapták, hogy hat iskolát kell ellátnia, csak hetente egyszer jöhet ebbe az iskolába, de szívesen felméri a gyereket és tanácsot ad, ha gond van. A tanító nénit nyugtatni próbálta, hogy mivel itt integrációról van szó, ne akarjon mindenből az osztályátlagnak megfelelő teljesítményt a gyerektől, hisz képességeihez mérten jól halad. A szülők nem hagyták ennyiben a dolgot, ezért egy egyetemi hallgatót fizettek meg, hogy hetente kétszer-háromszor rendszeresen foglalkozzon a gyerekekkel. Sanyika egész jól olvasott, fejben is összeadott, kivont húszig decemberre, de minden igyekezete ellenére még egyetlen kitérő osztályzatot sem sikerült szereznie. Mivel mind többet írtak minden órán, az az ötlete támadt a gyermek tanulását segítő diáknak, hogy próbálkozzanak a számítógépen való írással, amit majd az iskolában is használhatna. A tanító néni ekkor kifakadt: hogy fogja megmagyarázni az osztálynak ezt az újabb kedvezést: másfajta füzet, másféle feladatlap, másféle órarend, most meg ez a számítógép ötlet. Amit tőle elvárnak, az már pozitív diszkrimináció, oda a tekintélye az osztály előtt, a szülők előtt, ha ebbe is belemegy. Hallani sem akarta már, hogy az integráció velejárója az, hogy vannak dolgok, amiben a sérült gyerek más, ezért más eszközöket, elbírálást igényel. A téli vakáció idejére egy közös találkozást beszélünk meg, ahol jelen volt a tanító néni, Sanyika a szüleivel, a Bethánia pszichológusa és szociális munkása. A találkozás feszült légkörben zajlott, a tanító néni nyíltan kijelentette, hogy nem vállalja tovább azt, hogy a gyerek az osztályába járjon, nem ott a helye. A szülők sejtették,

hogyan ezt a választ kapják majd, sőt a gyerek is. Hallgattak, nem érveltek, nem magyarázkodtak. Januártól beírták a lakhelyétől 8 kilométerre levő, román tannyelvű mozgássérültek speciális iskolájába. Első nap kitűnőt vitt haza...

Három év telt el azóta. Nemrég, amikor megkérdezték tőle milyen iskolába jár, ezt válaszolta: „olyanba, ahol hozzám hasonló gyerekek vannak”.

Mihai első szülinapi meghívója

Mihai normál iskolába integrálásával kapcsolatosan voltak kételyeink. Bár gond nélkül beilleszkedett az óvodai közösségbe, sőt igyekezett mindenki kedvencévé válni, de igazi, passzivitásra hajló Down-os volt: elüldögélt órákig képeskönyvvel a kezében egy sarokban, s a gyerekjátékokban legszívesebben csak szemlélőként vett részt. Az oviban mindenféle egyéni tevékenységben része volt: logopédushoz, gyógytornászhoz, gyógypedagógushoz járt, édesanyja rengeteget foglalkozott vele, s néha látványosan jól haladt, máskor hónapokig falra hányt borsónak tűnt a tanítása. A beiskolázást megelőző megbeszélésen mégis a gyermeknek egy alternatív pedagógiájú normál osztályba integrálása felől döntöttek a specialisták, szülő, óvónő, Beiskolázási Bizottság. Így került Mihai a Pedagógia Líceum „step by step”¹⁰ osztályába.

Az iskolakezdés előtt három hónappal megkezdődtek az előkészületek: egy szülőcsoportra meghívtunk néhány olyan szülőt, akiknek szintén Down-kóros gyermekük van és kisegítő, normál, illetve alternatív osztályba járnak a gyerekeik, majd meglátogattuk az anyukával az iskolát. A tanító néni kissé tartózkodva fogadott, de elmondta, hogy mi a „step by step” módszer lényege és ígérte, meglátogatja a Bethániát, hogy egy kicsit informálódjon, mielőtt dönt afelől, hogy elfogadja-e Mihait. A látogatás meg is történt, Mihai a helyzet magaslatán volt, mint mindig, amikor meg akart nyerni valakit, csak azt nem értette, miért kell neki tanító néni, miért nem mehet vele az óvó néni is iskolába, hisz ennyi év után már ő is befejezhetné az óvodát.

Az első iskolai nap nagy izgalmak között telt el. Amikor a tanítónő feltette a félig-meddig költői kérdést, hogy van-e valaki, aki esetleg szeretne egy mesét vagy verset mondani, Mihai azonnal rákezdett egy mesére. A gyerekek, szülők kicsit csodálkozva hallgatták a nem mindenütt érthető történetet. A tanító néni megelőzve a kérdéseket röviden elmondta, hogy ki Mihai, és szólt néhány szót az integrációról. Az első hetek nem voltak könnyűek sem a gyerek, sem az anyuka számára: az anya sokat szorongott, nehogy egy nap, amikor a fiáért megy, azt mondják, hogy megpróbálták, mégsem sikerült Mihait együtt oktatni a többiekkel, mégiscsak vigye kisegítőbe. Szinte naponta kérdezgette a többi szülő és gyermek Mihai mássága felől, mert az érdeklődőket a tanítónő legtöbbször hozzá irányította. A gyermeknek is nehéz volt az órákon csendben ülni s közben nem csak nézelődni, de csinálni is a kiszabott feladatokat, megszokni az új eszközöket, munkamódszert, otthon házi feladatot írni. Ki is jelentette néhány hét után, hogy már járt iskolába eleget, otthon akar maradni. Ebből aztán nem is engedett, az édesanyja kénytelen volt néhány napig a fiával együtt járni iskolába, együtt ülni vele a padban. Segélykérő telefonok, beszélgetések kezdődtek el az anyuka és a volt óvónő, tanítónő és anyuka között, hogy mit kellene tenni, hogy kellene a gyereket valahogy rávenni arra, hogy nem tanulhat még az anyukája sem helyette, neki is akarnia kell.

A mélypontról mégiscsak kimozdult a helyzet, Mihai szülői ígéreték és fenyegetések hatására mégiscsak megjelent újból egyedül az iskolában. Az osztály munkáját segítő gyógypedagógus, aki az írás és matek foglalkozásokon a Mihai csoportjával együtt dolgozott

¹⁰ Lépésről lépésre (angol)

és utólag is többször gyakorolta vele a csoportban tanultakat, egy-egy ajánlkozó kislánynak kezdte megmutatni, hogy kell Mihainak segíteni: megkezdeni neki a sort, kirakni a számkártyákat stb. Mihai kezdett azért tanulni, hogy megnyerje csoporttársai tetszését, beférkőzzön a tanító néni kegyeibe. És lassan-lassan megtanult iskolás lenni, sóhajtván ugyan, de indult reggelenként, s már nem az ovi felé vette az irányt, hanem kikérte magának azt, mivel már iskolás. A tanító néni szerint ma már elképzelhetetlen nélküle az osztály és szerényebb eredményekkel ugyan, de lépést tart a többiekkel, sőt egy dologban verhetetlen: ha kétszer meghallgat egy számára érdekes szöveget, harmadszor csak az ujját húzza a sorok alatt, a szöveget már kívülről „olvassa”.

Talán mindenki hamarabb megnyugodott afelől, hogy Mihait valóban elfogadta az osztályközösség és a tanító néni, hogy tényleg integrálódott, ő maga is jól érzi magát, megtalálta a helyét a társai között, mint az anya. Hónapokig szorongva nyitott be az osztályba, picit mindig félt, ha egy szülővel találkozott. Egyik nap Mihai egy kicifrázott borítékkal szaladt elé az órák után. Szülinapi meghívó volt benne egy osztálytársától. Ez volt a bizonyíték az anyuka számára: kezdte elhinni, hogy valóban befogadták.